

Adam Grajewski

Biuro Kontroli Komenda Główna Policji

ORCID: 0000-0003-4761-5339

adam.ggg1@wp.pl

Zbigniew Wardak

Uniwersytet Łódzki Wydział Prawa i Administracji

ORCID: 0000-0002-6475-3082

zwardak@wpia.uni.lodz.pl

Broń palna w muzeach prywatnych

Broń palna, bez względu na to, w jaki sposób zostanie wykorzystana i gdzie jest przechowywana, w tym również w muzeach, jest przedmiotem niebezpiecznym, który ze względu na swoją budowę oraz przewidziany przez wytwórcę sposób wystrzelenia pocisku może spowodować śmierć lub ciężkie obrażenia ciała człowieka¹. Ustawa o broni i amunicji² oraz ustawa o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym³ wprowadzają reglamentację w zakresie m.in. posiadania i obrotu bronią i amunicją z uwagi na cechy takich przedmiotów, w tym w szczególności bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny. Objęcie przez ustawodawcę reglamentacją posiadania, wytwarzania i obrotu bronią palną i amunicją spowodowane jest potrzebą ochrony przed niebezpieczeństwem użycia tych przedmiotów przeciwko życiu i zdrowiu ludzkiemu⁴.

¹ S. Adamczyk, *Pojęcie broni palnej*, „Problemy Kryminalistyki” 1967, nr 66, s. 205; M. Kulicki, *Kryminalistyka. Wybrane problemy teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 1994, s. 362; A. Babiński, R. Kupiński, *Broń i amunicja. Reglamentacja i odpowiedzialność*, Szczytno 2007, s. 18–20, P. Grzegorzczak, Z. Wardak, *Pojęcie broni palnej w prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 10, s. 85–99.

² Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 955), dalej jako u.b.a.

³ Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1214 z późn.zm.), dalej jako u.w.d.g.

⁴ L. Niewiński, *Zakres reglamentacji dostępu do broni palnej jako forma ograniczenia prawa podmiotowego obywatela*, „Studia Prawnoustrojowe” 2006, nr 6, s. 243.

Zgodnie z art. 2 u.b.a., poza przypadkami określonymi w ustawie, nabywanie, posiadanie oraz zbywanie broni i amunicji jest zabronione. Broń i amunicja są rzeczami, których nie można swobodnie nabywać, posiadać i zbywać, gdyż prawa te podlegają reglamentacji. Wyłączenia podmiotowe spod reżimu przepisów ustawy o broni i amunicji sformułowane są w treści art. 3 u.b.a., przedmiotowe i podmiotowe zaś w treści art. 11 u.b.a.⁵ Jako odstępstwa od reguły reglamentacji wszelkie wyłączenia nie mogą być interpretowane rozszerzająco.

Jedno z wyłączeń przewidziano w art. 11 pkt 1 u.b.a., zgodnie z którym zezwolenia na broń nie wymaga się w przypadku gromadzenia broni w zbiorach muzealnych na podstawie odrębnych przepisów. Ustawodawca podkreśla, że chodzi o przedmiot będący bronią w rozumieniu ustawy, gromadzony po prostu w muzeach, „na podstawie odrębnych przepisów”, tj. w oparciu o ustawę o muzeach⁶. W przepisie art. 3 u.o.m. ustawodawca wskazuje, że muzea mogą być tworzone dla jednej lub wielu dziedzin działalności człowieka oraz tworów natury. Dotyczy to ogólnie pojętych dóbr kultury, co w praktyce stanowi katalog otwarty, ponieważ każdy eksponat muzealny, bez względu na dziedzinę nauki lub sztuk, podlega ochronie (art. 2 u.r.n.d.k.⁷). Z art. 21 u.o.m. wynika, że muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów. Muzealia wpisane do inwentarza muzealiów stanowią własność podmiotu, który utworzył muzeum. Muzealia, zgodnie z art. 21 u.o.m., bez względu, czy stanowią kolekcje, czy zbiór rzeczy, wpisane do inwentarza muzeum stanowią szeroko pojęte dobra narodowe. Warto wskazać, że do posiadania w celach kolekcjonerskich, pamiątkowych lub rekonstrukcji historycznych broni palnej i amunicji współczesnej, jak i historycznej posiadającej cechy zabytku, wskazane w art. 3 pkt 1 oraz art. 3 pkt 4 u.o.z.⁸ wymagane jest pozwolenie na broń. Zgodnie z przepisami, w przypadku zbycia broni palnej przez osobę fizyczną wymagane jest posiadanie pozwolenia na zakup broni przez nabywcę. Jest to bardzo rygorystycznie przestrzegane i wszelkie naruszenia zagrożone są sankcją karną wskazaną w przepisach karnych ustawy o broni i amunicji (art. 50 i art. 51 u.b.a) oraz Kodeksu karnego⁹ (art. 263 § 3 i § 4 k.k.). Jednak w przypadku zbycia przez muzeum każdego z eksponatów, w tym również w postaci np. broni palnej, regulowane jest to jedynie w przypadku muzeum państwowego i samorządo-

⁵ Zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. akt I KZP 29/09, OSNKW 2010, Nr 4, poz. 30.

⁶ Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 902 z późn. zm.), dalej jako u.o.m.

⁷ Ustawa z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1591), dalej jako u.r.n.d.k.

⁸ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 710 z późn. zm.), dalej jako u.o.z.

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2345 z późn. zm.), dalej jako k.k.

wego, co może być dozwolone po uzyskaniu pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury (art. 21 i art. 23 u.o.m.). Ustawa o muzeach nie wypowiedzi się na temat wyrażenia zgody na dokonywanie zamiany, sprzedaży lub darowizny muzealiów przez muzea prywatne, pozostawiając tę kwestię nieregulowaną i zapominając, że eksponatem stanowiącym muzealium może być również w pełni sprawna broń palna.

W skład zbiorów muzealnych może wejść również broń palna zakwalifikowana do kategorii A, do której należy m.in. samoczynna strzelecka broń palna, tzn. strzelecka broń palna, która ładuje się automatycznie po każdorazowym oddaniu strzału i która może oddać więcej niż jeden strzał przy jednym uruchomieniu urządzenia spustowego¹⁰. Zgodnie art. 9 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/555 z dnia 24 marca 2021 r. w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni¹¹, broń kategorii A powinna być co do zasady wyłączona z nabywania i posiadania. W pkt 25 preambuły tej dyrektywy przy tym wskazano, że państwa członkowskie powinny mieć możliwość decydowania o wydawaniu uznanym muzeom i kolekcjonerom pozwoleń na nabycie i posiadanie broni palnej, istotnych komponentów i amunicji sklasyfikowanych w kategorii A, jeżeli jest to niezbędne do celów historycznych, kulturowych, naukowych, technicznych, edukacyjnych lub związanych z dziedzictwem, pod warunkiem że takie muzea i kolekcjonerzy wykażą przed uzyskaniem pozwolenia, iż przyjęły niezbędne środki w celu wyeliminowania wszelkich zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego, łącznie z zapewnieniem należytego przechowywania. Każde takie pozwolenie powinno uwzględniać i odzwierciedlać konkretną sytuację, w tym charakter kolekcji oraz jej cel, a państwa członkowskie powinny zapewnić ustanowienie systemu monitorowania kolekcjonerów i zbiorów. Zgodnie z art. 9 ust. 2 dyrektywy, państwa członkowskie mogą wydawać pozwolenia muzeom na nabycie i posiadanie broni palnej, istotnych komponentów i amunicji sklasyfikowanych w kategorii A, jeżeli spełniają rygorystyczne warunki w zakresie bezpieczeństwa¹². W przepisie art. 4 pkt 2 u.w.d.g. wskazano jedynie, że ustawy nie stosuje się do broni palnej wpisanej do inwentarza muzealiów, o którym mowa w art. 21 ust. 1 i 1a u.o.m., lub wpisanej do rejestru zabytków albo na Listę skarbów dziedzictwa lub ujętej w wojewódzkiej ewidencji zabytków, o których mowa odpowiednio w art. 8 ust. 1, art. 14a oraz art. 22 ust. 2 u.o.z. Polski ustawodawca tym samym w tym zakresie nie implementował ani dyrektywy z dnia 18 czerwca 1991 r. w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni,

¹⁰ Załącznik „Kategorie i podkategorie strzeleckiej broni palnej i amunicji do strzeleckiej broni palnej” do u.w.d.g.

¹¹ T.j. Dz.U. UE L z 2021 r., Nr 115, s. 1.

¹² Identyczne brzmienie miał przepis art. 6 ust. 5 poprzedniej dyrektywy Rady z dnia 18 czerwca 1991 r. w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni (Dz.U. UE L z 1991 r., Nr 256, s. 51 z późn. zm.), uchylonej dyrektywą nr 2021/555.

ani obecnej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/555 z dnia 24 marca 2021 r. w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni w zakresie wydawania pozwolenia muzeom na nabycie i posiadanie broni palnej, istotnych komponentów i amunicji sklasyfikowanych w kategorii A.

Dokonując analizy przepisów w sferze poruszanej problematyki dotyczącej pozwolenia na obrót i posiadanie broni palnej, gromadzenia zbiorów muzealnych, w tym warunków do zakładania placówek muzealnych w celu gromadzenia muzealiów, od razu nasuwają się jednoznaczne spostrzeżenia. Wszystkie muzealia, bez względu na ich rodzaj, bez względu na to, czy stanowią kolekcje, czy zbiór rzeczy wpisanych do inwentarza muzeum, stanowią szeroko pojęte dobra narodowe. Zgodnie z art. 5 ust. 1 u.o.m., muzea mogą być tworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych, jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W zależności od założyciela można zatem podzielić muzea na: państwowe, samorządowe, uczelniane, kościelne i prywatne założone przez osoby fizyczne. W tej publikacji skoncentrowano się jedynie na zagrożeniach ściśle związanych z bronią palną gromadzoną w muzeach prywatnych.

Zagłębiając dalej poruszaną problematykę, należy wspomnieć o tzw. muzeach prywatnych założonych przez osoby fizyczne. Czasami można mieć odczucie, że niektórzy z ich założycieli nie do końca rozumieją funkcje i cele muzeów, które niekiedy są prowadzone nieprawidłowo. Według obecnie funkcjonujących przepisów, obok muzeum rejestrowanego, mogą funkcjonować nowo powstające muzea o statusie muzeum w organizacji. Jest to okres, w jakim jego założyciel przygotowuje się do otwarcia stałej wystawy. Zgodnie z art. 6 ust. 3 u.o.m., dzień otwarcia wystawy stałej kończy etap organizacji muzeum. Po dniu otwarcia wystawy stałej muzeum otrzymuje statut, zgodnie z wymogami określonymi w art. 6 ust. 2 u.o.m., przy czym tak powstałe muzeum dopiero może ubiegać się o wpis do rejestru¹³. Niestety, tu ustawodawca nie ograniczył okresu, w jakim maksymalnie muzeum może mieć status w organizacji, co powoduje, że niektóre prywatne muzea, będąc od lat w organizacji, nie są zobligowane żadnym terminem do udostępniania swoich zbiorów, w tym gromadzonej broni palnej. Daje to im, niestety, możliwość wyłączenia się spod kontroli Ministerstwa Kultury, ponieważ oficjalnie jeszcze nie prowadzą pełnej działalności muzealnej. Według wiedzy autorów brak jest w tym czasie odpowiedniej kontroli nad tym, co znajduje się w takim muzeum, a w szczególności w przypadku gromadzonej broni palnej i amunicji informacji na temat źródła jej pochodzenia i sposobu pozyskania. Czasami pojawiają się sygnały, że legalizuje się w nich i wprowadza do inwentarza muzealnego przedmioty uzyskane w sposób niezgodny z prawem z niejasnym pochodzeniem. Są to zabytki

¹³ <https://www.gov.pl/web/kultura/ustawa-o-muzeach> (data dostępu: 26.01.2022).

archeologiczne lub zabytki uzyskane niezgodnie z prawem w trakcie prowadzonych bez pozwolenia poszukiwań zabytków lub pochodzące z przypadkowych odkryć, które stanowią własność Skarbu Państwa, w tym sprawna broń palna¹⁴. Warto wskazać, że muzeum powinno posiadać pełną muzealną dokumentację określającą dokładne źródło pochodzenia każdego eksponatu z udokumentowanymi okolicznościami ich pozyskania, wydobywania oraz numery inwentarzonego obiektu i wszystkich jego części. Należy w takim wypadku podjąć starania zmierzające do zachowania nienaruszonej substancji i oryginalności obiektu muzealnego. Jednocześnie, mając na uwadze zapis art. 108 u.o.z., należy pamiętać, że każda osoba, która wykonuje czynności prowadzące do utraty cech zabytku lub ich zmiany, a więc ingerująca destrukcyjnie w nienaruszalność substancji zabytkowej, podlega odpowiedzialności karnej. Mówiąc wprost, osoba niewłaściwie przeprowadzająca zabiegi konserwatorskie lub pozbawiająca przedmiot stanowiący zabytkową broń palną jej cech użytkowych, czyli bojowych, w tym także właściciel zabytku, nie może stosować żadnych metod, które skutkowałyby zniszczeniem, jak również zmniejszeniem wartości historycznej artystycznej lub naukowej zabytku lub całkowitą utratą tych wartości¹⁵. Dlatego m.in. ustawodawca, mając na uwadze dobro chronione, jakim jest zabytek, nie wymaga pozwolenia na broń palną w przypadku gromadzenia jej w zbiorach muzealnych. W związku z powyższym każda broń palna, w tym nawet współczesna, a także broń kategorii A, gromadzona zgodnie z przepisami bez wymaganego przez ustawę pozwolenia w zbiorach muzealnych, może być pełnosprawna. Jest to, niestety, furtka powodująca swego rodzaju lukę dla osób zakładających muzea prywatne, które nigdy nie otrzymałyby pozwolenia na broń z uwagi na obostrzenia w dostępie do broni. Najczęstszym powodem byłoby niespełnienie warunków i wymagań do otrzymania takowego, o którym mowa w art. 15 u.b.a. W naszej ocenie powoduje to zbyt dużą swobodę w posiadaniu niebezpiecznego urządzenia, jakim jest broń palna. Ponadto w rękach osób do tego niepowołanych, przy obecnym stanie prawnym muzeów prywatnych, może to stanowić ogromne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Niewątpliwie takie osoby nie miałyby możliwości nabycia i posiadania broni kategorii A.

Kwestie przekazywania zabytku do muzeum reguluje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów¹⁶. Natomiast przyjęcie obiektu reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r.

¹⁴ <https://warszawa.tvp.pl/46844577/policjanci-przekazali-do-muzeum-w-radomiu-pistolet-maszynowy-blyskawica> (data dostępu: 11.01.2022).

¹⁵ Zob. M. Kulik, A. Szczekała, *Odpowiedzialność karna za przestępstwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku*, [w:] T. Gardocka, J. Sobczak (red.), *Prawna ochrona zabytków*, Toruń 2010, s. 125–145.

¹⁶ Dz.U. z 2008 r., Nr 91, poz. 569.

w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach¹⁷ – wejście w posiadanie tych obiektów powinno być zgodne z § 2 wskazanego rozporządzenia. Do przyjętego zabytku powinna zostać założona karta ewidencyjna, nowo przyjęty zabytek powinien zostać także oznakowany oraz wpisany do księgi inwentarzowej w wymaganym terminie do 60 dni od objęcia w posiadanie. Obiekt stanowiący muzealium lub jego fragment, zwłaszcza gromadzona broń palna lub jej istotne elementy, nie może opuszczać bez dokumentów placówki muzealnej. Broń w muzeum służy tylko i wyłącznie do eksponowania, nie można z niej strzelać na strzelnicy. Jest to uregulowane przepisami i powyższe zjawisko narusza obowiązujące w tym zakresie normy prawne oraz może stanowić potencjalne niebezpieczeństwo utraty broni, w tym dostępu do takowej przez osoby zagrażające bezpieczeństwu publicznemu.

Obserwuje się wśród niektórych prywatnych placówek muzealnych, iż budynki, jak również ich pomieszczenia, w których są zakładane, które powinny być szczególnie zabezpieczone¹⁸ nie są dostosowane do przechowywania zabytkowej broni i amunicji¹⁹. Należy również wskazać, że muzeum powinno posiadać pełną muzealną dokumentację określającą dokładne źródło pochodzenia każdej jednostki broni z udokumentowanymi okolicznościami ich pozyskania oraz dokładne numery inwentarzowe obiektu.

W ocenie autorów niepokojącym zjawiskiem jest przekazywanie przez prokuraturę i sądy na własność, bez wcześniejszego zaopiniowania i kontroli przez służby konserwatorskie i zwrócenia się w tym celu do muzeów państwowych i samorządowych, broni palnej do prywatnych muzeów. Bardzo duża liczba sztuk broni palnej, w tym cennych zabytkowych jej egzemplarzy, która wcześniej została zabezpieczona m.in. przez Policję z uwagi na zwalczanie przestępstw związanych z nielegalnym posiadaniem broni i amunicji lub przestępczości przeciwko zabytkom, ulega przepadkowi. Broń palna w takich sytuacjach, gdy zostanie przekazana do nieodpowiednich prywatnych placówek muzealnych, staje się własnością prywatną i, niestety, nie ma dalej skutecznej kontroli nad dostępem osób niepowołanych do tego niebezpiecznego eksponatu. W rozwiązaniu tego problemu konieczne wydają się zmiany legislacyjne, które pozwoliłyby prawidłowo unormować powyższą kwestię, aby nie generowały one zagrożeń dla posiadaczy takiego niebezpiecznego muzealium w przypadku broni palnej, a także zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

¹⁷ Dz.U. z 2004 r. Nr 202, poz. 2073.

¹⁸ Co jest regulowane przez rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (Dz.U. z 2014 r., poz. 1240).

¹⁹ Zob. K. Osiewicz, *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (wybrane przepisy z komentarzem)*, [w:] ABC Dokumentacja organizacyjno-ochronna w muzeach i wybrane przepisy prawa, Warszawa 2015, nr 5, s. 34–58.

Problem pojawia się już na etapie sprawowanie nadzoru nad muzeami prywatnymi i dokonywaniu kontroli ich działalności. Zgodnie z art. 6 ust. 3 i ust. 5 ustawy o kontroli w administracji rządowej²⁰, minister, kierownik urzędu centralnego, organy administracji zespolonej i niezespolonej mają uprawnienia do kontrolowania podległe mu lub przez niego nadzorowane organy lub jednostki organizacyjne. W przypadku muzeów leży to w kompetencji Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego²¹. To na nim spoczywa nadzór nad całą działalnością muzeów prywatnych. Należy przy tej okazji wspomnieć, że każdy wojewódzki konserwator zabytków ma jedynie zgodnie z art. 38 u.o.z. uprawnienia do wykonywania kontroli w zakresie oceny stanu zachowania, warunków przechowywania i zabezpieczenia zabytków znajdujących się w muzeach. Jak wynika z przepisów, kontrola działalności prywatnych placówek muzealnych w tym również tych, które gromadzą broń palną odbywa się w oparciu o przepisy ustawy o muzeach oraz ustawy o kontroli w administracji i dokonywana jest jedynie przez pracowników podlegających pod DDK MKiDN, najczęściej niemających do czynienia na co dzień z bronią palną i amunicją²².

Na potrzeby przedmiotowej publikacji zwrócono się do DDK MKiDN z pytaniem, ile takich kontroli lub wizytacji w muzeach prywatnych miało miejsce w ciągu ostatnich 20 lat i w oparciu o jakie przepisy prowadzone są takie kontrole lub wizytacje. Niestety, nie uzyskano wnioskowanej odpowiedzi, ponieważ na tak oczywiste pytanie DDK MKiDN odpowiedziało, że żądana informacja stanowi informację publiczną przetworzoną²³. Z tego można wywnioskować, że organ ten nie kontroluje regularnie prywatnych muzeów, a tym bardziej tych, w których gromadzona jest broń palna. Taka sytuacja obnaża nieudolność organu wskazanego ustawowo do nadzoru nad muzeami i trwającej od wielu lat luce prawnej nad zagadnieniem swobodnego posiadania przez muzea prywatne bez zezwolenia broni palnej i amunicji. Z podobnym pytaniem o liczbę wizytacji i kontroli w prywatnych placówkach muzealnych, w tym również tych, które gromadzą broń palną i amunicję na terenie całego kraju od 2003 do 2020 r. dokonywanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, zwrócono się do DOZ MKiDN. Uzyskano odpowiedź, że do roku 2018, a więc przed wejściem w życie przepisu art. 90 ust. 3 u.o.z., tego rodzaju dane nie były zbierane. Natomiast od 2018 r., na podstawie art. 90 ust. 3 u.o.z. minister żąda od wojewódzkich konserwatorów zabytków sprawozdań

²⁰ Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 224).

²¹ Dalej jako DDK MKiDN.

²² Zob. art. 6 ust. 3 i ust. 5 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej oraz art. 6a ust. 1 pkt 2 u.o.m.

²³ Odpowiedź mailowa na wniosek otrzymana z bip@kultura.gov.pl z 2 lutego 2022 r. oraz decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 marca 2022 r., CI-ZIP.0110.3.2022.IJ.

z ich działalności, ale obejmują one jedynie dane ogólne. Z tego można wnioskować, że nikt nie kontroluje muzeów prywatnych, a tym bardziej nieznaney liczby oraz rodzajów broni palnej i amunicji w nich gromadzonej, jak również źródła pochodzenia tych muzealiów oraz rzeczywistej ich wartości historycznej lub naukowej.

Czasem przekazywane do muzeum prywatnego przedmioty posiadają cechy dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury, które w żaden sposób nie może być przeliczona na wartość pieniężną. Zdarzają się przypadki, że przedmiotem przypadku w wyniku przestępstwa jest broń palna, która trafia do muzeów prywatnych z racji tego, iż muzea w swoich zbiorach mogą gromadzić ją bez pozwolenia. Niestety, taki przedmiot w niepowołanych rękach może stanowić bardzo duże zagrożenie. Muzea są i jednocześnie powinny być najbezpieczniejszym miejscem dla przechowywania i eksponowania tych przedmiotów, jednocześnie zapewniając warunki na ich bezpieczne przechowywanie, tym bardziej w przypadku broni palnej, nie dając nikomu możliwości do zakwestionowania zabezpieczeń miejsca, w którym są eksponowane.

Na problemy bezpieczeństwa w muzeum regularnie zwracał uwagę Piotr Ogrodzki, który trafnie wskazywał słabości czynnika ludzkiego, opisując przykłady dobrych i złych praktyk. Na kwestię zagrożenia wynikającego chociażby z niekontrolowanego przepływu zwiedzających wskazywała także Monika Barwik, podkreślając że zachowanie zwiedzających jest trudne do przewidzenia, co w powiązaniu z otwartością ekspozycji może stanowić problem dla bezpieczeństwa zbiorów²⁴. Należy również zauważyć, że większe zagrożenie i sytuacje sprzyjające do kradzieży występują często w czasie i w miejscu, które sprzyjają niekontrolowanemu przepływowi dużej liczbie zwiedzających, co może mieć miejsce w muzeach prywatnych, w których – z uwagi na brak środków – nie ma wystarczającej liczby osób dozorujących. Problem ten również, jak wiadomo z literatury, występuje nawet w dozorowanych muzeach państwowych²⁵. Oczywiście, biorąc pod uwagę ogólną liczbę przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom, muzea stanowią zdecydowanie najmniej zagrożoną grupę instytucji i obiektów. Jednakże należy pamiętać, iż kradzieże mogą się zdarzyć w każdym, nawet największym i najlepiej strzeżonym muzeum, często w nieprzystosowanym lub słabo dozorowanym muzeum prywatnym²⁶.

Drugim problemem jest nałożony przez ustawodawcę obowiązek każdej osoby dysponującej uprawdopodobnionymi informacjami na temat popełnionego przestępstwa. Przepisy polskiego postępowania karnego stanowią o spo-

²⁴ M. Barwik, *Zagrożenie przestępczością w muzeach skansenowskich w świetle poniesionych strat*, [w:] ABC ochrony muzeów skansenowskich, Warszawa 2014, nr 4, s. 4–10.

²⁵ P. Ogrodzki, *Kradzież obrazu Clauda Moneta „Wybrzeże w Porville” z Muzeum Narodowego w Poznaniu*, [w:] P. Ogrodzki (red.), *Kradzieże w muzeach – przyczyny, skutki, wnioski*, Warszawa 2006, s. 58–64.

²⁶ Idem, *Kradzieże zbiorów z polskich muzeów*, [w:] P. Ogrodzki (red.), op. cit., s. 17–24.

lęcznym obowiązku zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Z art. 304 § 1 k.p.k.²⁷ wynika, że każdy, kto dowiedział się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, powinien powiadomić o tym organy ścigania. W przypadku zabytków ruchomych znajdujących się w rękach prywatnych obowiązek taki spoczywa na właścicielu lub posiadaczu zabytku. Należy pamiętać, że w przypadku, gdy mowa o broni palnej w zbiorach muzealnych, to traktujemy ten przedmiot jak muzealium. Wydawałoby się, że w tej sytuacji utratę takiej broni muzealnej wpisanej do inwentarza muzealnego należy traktować jako czyn wypełniający znamiona przestępstwa z art. 263 § 4 k.k. W ocenie autorów tak powinno to zostać rozpatrywane w przypadku, gdyby muzealia w postaci broni i amunicji były nienależycie zabezpieczone przed utratą w każdej placówce muzealnej, a zwłaszcza w prywatnym muzeum. Wracając do eksponatów, trzeba przypomnieć, że obowiązek niezwłocznego powiadomienia o popełnionym przestępstwie nakłada również na dyrektora lub organizatora muzeum rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (§ 20 ust. 1 powołanego rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum²⁸). Celem tej regulacji jest podejmowanie jak najszybszych działań mających przeciwdziałać skutkom popełnionego przestępstwa. Taka reakcja na przestępstwo kradzieży powinna być na porządku dziennym w przypadku muzeum samorządowego lub państwowego²⁹. Niestety, jak widać na przytoczonym przykładzie, ten obowiązek w przypadku prywatnego muzeum stanowi nadal jedynie społeczny obowiązek uzależniony od podejścia właściciela przedmiotu przestępstwa. Wydaje się, że może to być nieco inaczej postrzegane niż w przypadku muzeum państwowego lub samorządowego. Nie ma w wypadku muzeum prywatnego obowiązku zgłoszenia utraty, ponieważ pokrzywdzony, będący jednocześnie właścicielem przedmiotu, nie będzie zainteresowany ponoszeniem żadnych sankcji wynikających z przepisu stypizowanego w art. 263 § 4 k.k. w przypadku utraty muzealium w postaci broni palnej, traktując tak niebezpieczny przedmiot jednakowo na równi z innymi eksponatami. Nie można mówić także o możliwości skutecznego wyegzekwowania od właściciela muzeum prywatnego obowiązku wynikającego z art. 25 u.b.a. oraz zastosowania przepisu karnego stypizowanego w art. 50 u.b.a. A dodatkową, najistotniejszą chyba kwestią jest praktycznie brak możliwości bieżącego monitorowania liczny sztuk i rodzajów broni, która znajduje się na stanie muzeum prywatnego. Żadna instytucja kultury nie jest

²⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 534 z późn. zm.), dalej jako k.p.k.

²⁸ Zob. szerzej K. Osiewicz, op. cit., s. 34–58; O. Jakubowski, *Działania instytucji po wykryciu utraty, uszkodzenia rzeczy ze zbiorów muzealnych*, [w:] ABC Dokumentacja organizacyjno-ochronna..., s. 110–113.

²⁹ <https://lodz.tvp.pl/46619767/muzeum-tradycji-niepodleglosciowych-okradzone-zginely-pistolety> (data dostępu: 11.01.2022).

w stanie tego monitorować. Ponadto, zgodnie z przepisami, jest to poza zasięgiem zajmujących się reglamentacją i nadzorem nad bronią palną wyspecjalizowanych komórek organizacyjnych Policji. Nikt, oprócz właściciela muzeum prywatnego i osób, które mają do niej dostęp, nie posiada aktualnej wiedzy na temat zbiorów broni stanowiącej muzealium.

W uregulowaniu tych problemów i podnoszeniu jakości organizacji pracy muzeów prywatnych ogromne znaczenie ma m.in. naprawa obecnego niedoskonałego stanu prawnego w tym zakresie oraz cykliczne podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników obiektów muzealnych na temat bezpieczeństwa oraz pozyskiwania i przechowywania broni palnej.

Zdaniem autorów niektórzy zarządzający prywatnymi placówkami muzealnymi często nie radzą sobie jeszcze z tym problemem lub nie chcą w ogóle się z nim zmierzyć, bojąc się zgłaszać przypadki nieprawidłowości organom ścigania, a przez to obnażyć niedociągnięcia, spowodowane chociażby wadliwymi przepisami dającymi możliwość posiadania sprawnej broni palnej, w tym szczególnie niebezpiecznej przez osoby, które nie dają rękojmi uczciwości i rzetelności i które nigdy nie otrzymałyby pozwolenia na posiadanie broni palnej w myśl ustawy o broni i amunicji.

De lege ferenda należy uporządkować zasady gromadzenia i przechowywania broni palnej w muzeach, w tym w szczególności w prywatnych:

1) Należy stworzyć kategorię pozwolenia na broń w celach muzealnych, ze szczególnymi warunkami w przypadku posiadania broni kategorii A.

2) Muzea państwowe i samorządowe byłyby zwolnione z obowiązku uzyskania takiego pozwolenia, w tym wypadku należałoby zmienić art. 11 ust. 1 u.b.a., w następujący sposób – pozwolenia na broń nie wymaga się w przypadku: gromadzenia broni w zbiorach muzealnych państwowych i samorządowych na podstawie odrębnych przepisów. Należałoby także wprowadzić kategorię promesy muzealnej (po złożeniu wniosku do policji) przez muzea państwowe i samorządowe dające możliwość nabywania od koncesjonariuszy prowadzących obrót bronią (w tym broni kategorii A).

3) Broń powinna być ewidencjonowana, każdy egzemplarz broni (oraz istotnych części broni³⁰) powinien być umieszczony w ewidencji (wraz z bardzo szczegółową dokumentacją).

4) Dostęp do takiej broni powinny mieć osoby po odpowiednim przeszkoleniu³¹, a wyłączone z dostępu do broni powinny być osoby:

³⁰ W rozumieniu art. 5 ust. 1 u.b.a., zgodnie z którym za broń uważa się także gotowe lub obrobione istotne części broni. Istotnymi częściami broni palnej i pneumatycznej na podstawie art. 5 ust. 2 u.b.a. są: szkielet broni, baskila, lufa z komorą nabojową, zamek, komora zamkowa oraz bęben nabojowy. Zob. szerzej m.in. Z. Wardak, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., sygn. akt IV KK 343/14 (istotna część broni palnej jako broń palna)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2017, nr 4, s. 126–137 i wskazana tam literatura.

³¹ Np. na wzór pozwolenia na broń obiektowego,

- z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego³², lub o znacznie ograniczonej sprawności psychofizycznej,
- wykazujące istotne zaburzenia funkcjonowania psychologicznego,
- uzależnione od alkoholu lub od substancji psychoaktywnych,
- nieposiadającym miejsca stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- stanowiącym zagrożenie dla siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego, tj. skazane prawomocnym orzeczeniem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, skazane prawomocnym orzeczeniem sądu za nieumyślne przestępstwo: przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo gdy sprawca zbiegł z miejsca zdarzenia.

5) Muzea, w których jest przechowywana broń, z wyłączeniem broni pozbawionej cech użytkowych, powinny być kontrolowane przez pracowników przeszkolonych w zasadach związanych z bronią palną, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości powinny być wymierzane i egzekwowane sankcje.

6) Muzea prywatne w organizacji powinny mieć ograniczony czas obowiązywania pozwolenia muzealniczego (po jego wygaśnięciu powinno się oddać broń do muzeum państwowego, samorządowego albo posiadającego pozwolenie muzealnicze).

Wykaz literatury

- Adamczyk S., *Pojęcie broni palnej*, „Problemy Kryminalistyki” 1967, nr 66.
- Babiński A., Kupiński R., *Broń i amunicja. Reglamentacja i odpowiedzialność*, Wyd. WSPol, Szczytno 2007.
- Barwik M., *Zagrożenie przestępczością w muzeach skansenowskich w świetle poniesionych strat*, [w:] ABC ochrony muzeów skansenowskich, Warszawa 2014, nr 4.
- Grzegorzczak P., Wardak Z., *Pojęcie broni palnej w prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 10.
- <https://www.gov.pl/web/kultura/ustawa-o-muzeach>.
- <https://warszawa.tvp.pl/46844577/policjanci-przekazali-do-muzeum-w-radomiu-pistolet-maszynowy-blyskawica>.
- <https://lodz.tvp.pl/46619767/muzeum-tradycji-niepodleglosciowych-okradzione-zginely-pistolety>.
- Jakubowski O., *Działania instytucji po wykryciu utraty, uszkodzenia rzeczy ze zbiorów muzealnych*, [w:] ABC Dokumentacja organizacyjno-ochronna w muzeach i wybrane przepisy prawa, Warszawa 2015, nr 5.
- Kulicki M., *Kryminalistyka. Wybrane problemy teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Wyd. UMK, Toruń 1994.
- Kulik M., Szczekała A., *Odpowiedzialność karna za przestępstwo zniszczenia lub uszko-*

³² Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 685).

- dzenia zabytku*, [w:] T. Gardocka, J. Sobczak (red.), *Prawna ochrona zabytków*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Niewiński L., *Zakres reglamentacji dostępu do broni palnej jako forma ograniczenia prawa podmiotowego obywatela*, „*Studia Prawnoustrojowe*” 2006, nr 6.
- Ogrodzki P., *Kradzież obrazu Clauda Moneta „Wybrzeże w Porville” z Muzeum Narodowego w Poznaniu*, [w:] P. Ogrodzki (red.), *Kradzieże w muzeach – przyczyny, skutki, wnioski*, Wyd. DiG, Warszawa 2006.
- Ogrodzki P., *Kradzieże zbiorów z polskich muzeów*, [w:] P. Ogrodzki (red.), *Kradzieże w muzeach – przyczyny, skutki, wnioski*, Wyd. DiG, Warszawa 2006.
- Osiewicz K., *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (wybrane przepisy z komentarzem)*, [w:] ABC Dokumentacja organizacyjno-ochronna w muzeach i wybrane przepisy prawa, Warszawa 2015, nr 5.
- Wardak Z., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., sygn. akt IV KK 343/14 (istotna część broni palnej jako broń palna)*, „*Wojskowy Przegląd Prawniczy*” 2017, nr 4.

Summary

Firearms in private museums

Keywords: the Act on weapons and ammunition, the Act on Museums, firearms, museums, firearms license, security.

The article aims to signal the need for changes in the law regarding the collection of firearms in museums. In the current legal status, there is very big freedom concerning collecting firearms, including A category, in private museums. Part of museum managers would not get firearms licences if they tried to get them. In the author's opinion, there is no control over private museums' field of collection of firearms. This requires changes in legal acts which to some extent will allow for rationing access to museum firearms by the individual people improving public safety and awareness as well as the safety of unsecured collections of firearms and museologists.